

POSTANOWIENIE

Dnia 9 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosław Bączyk (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

w sprawie skargi dyrektora Wojewódzkiego Szpitala dla Nerwowo
i Psychicznie Chorych w B.

o wznowienie postępowania zakończonego postanowieniem
Sądu Okręgowego w J. z dnia 20 lutego 2014 r.

w sprawie z wniosku dyrektora Wojewódzkiego Szpitala dla Nerwowo
i Psychicznie Chorych w B.

przy uczestnictwie B. S.

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej w J.

o zbadanie zasadności przyjęcia uczestnika do szpitala psychiatrycznego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 9 stycznia 2015 r.,

zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Okręgowego w J.

z dnia 8 lipca 2014 r.,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w J. odrzucił skargę Wojewódzkiego Szpitala dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w B. o wznowienie postępowania zakończonego postanowieniem tego Sądu z dnia 20 lutego 2014 r., którym zmienione zostało postanowienie Sądu Rejonowego w B. z dnia 24 grudnia 2013 r. przez uznanie, że przyjęcie uczestnika B. S. do Wojewódzkiego Szpitala dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w B. w dniu 17 grudnia 2013 r. bez jego zgody, nie miało podstaw. W uzasadnieniu podał, że skargę Szpitala, który nie był uczestnikiem prawomocnie zakończonego postępowania, należało traktować jako wniesioną przez nieuprawniony podmiot. Przepisy ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (jedn. tekst: Dz.U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375 ze zm., dalej: „u.o.z.p.”) służą zagwarantowaniu osobom z zaburzeniami psychicznymi ochrony ich praw oraz poszanowania sfery ich wolności i godności osobistej. Temu celowi służą zawarte w ustawie regulacje, także co do kręgu osób, które powinny być uczestnikami postępowania.

Zakres udziału szpitala psychiatrycznego określają przepisy art. 46, art. 25 i art. 27 tej ustawy, które jako uregulowania szczególne, mają pierwszeństwo stosowania, w stosunku do przepisów ogólnych postępowania nieprocesowego, przepisów o postępowaniu opiekuńczym postępowania nieprocesowego oraz na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. przepisów postępowania procesowego. Rola szpitala psychiatrycznego ograniczona została do zawiadamiania sądu rodzinnego o sytuacjach określonych w art. 23 ust. 4 i art. 25 ust. 1 u.o.z.p. W przepisie art. 46 ust. 1 u.o.z.p. wskazany został krąg uczestników postępowania, którymi są: wnioskodawca, osoba, której przyjęcia do szpitala psychiatrycznego postępowanie dotyczy oraz jej przedstawiciel ustawowy i w miarę potrzeby, którą ocenia sąd, małżonek, osoba sprawująca nad nią faktyczną opiekę. O ile to konieczne sąd zawiadamia prokuratora o potrzebie wzięcia udziału w postępowaniu (ust. 4). Kontrola sądu nad realizacją przez szpital psychiatryczny ochrony zdrowia psychicznego ma na celu czuwanie, aby korzystanie z przewidzianego w ustawie uprawnienia przez wskazane w niej osoby, następowało wyłącznie w tych wypadkach, w których spełnione zostały ustawowe przesłanki.

W przeprowadzonym postępowaniu Szpital nie był osobą zainteresowaną, ponieważ dotyczyło ono praw osoby przyjętej do szpitala bez jej zgody, a nie interesu tej jednostki. Nie ma znaczenia dla oceny kręgu uczestników postępowania fakt wystąpienia przeciwko Szpitalowi przez osobę przyjętą na leczenie, z roszczeniami odszkodowawczymi.

Skarżący w zażaleniu zarzucił naruszenie: art. 46 ust. 1 u.o.z.p. przez przyjęcie, że określa on zamknięty krąg uczestników i wyłącza zastosowanie przepisów ogólnych, dotyczących legitymacji do uczestnictwa w postępowaniu nieprocesowym; art. 510 § 1 k.p.c. przez niezastosowanie; art. 410 § 1 k.p.c. przez zastosowanie i odrzucenie skargi o wznowienie postępowania, mimo dokonania merytorycznej jej oceny jako pochodzącej od nieuprawnionej osoby; art. 524 § 2 k.p.c. polegające na uznaniu, że nie jest on zainteresowanym oraz ocenie, że wytoczenie postępowania o odszkodowanie nie wskazuje na interes prawny Szpitala. Domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 510 § 1 k.p.c., uczestnikiem postępowania nieprocesowego, co do zasady, jest każdy zainteresowany, przede wszystkim wnioskodawca. Ta ogólna zasada może być modyfikowana przez przepisy szczególne, które samodzielnie mogą określać krąg uczestników postępowania nieprocesowego, jak też przyznać uprawnienie do jego wszczęcia tylko określonym osobom.

Stosownie do art. 42 u.o.z.p., w postępowaniu przed sądem opiekuńczym w sprawach określonych w niniejszej ustawie stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym, ze zmianami wynikającymi z niniejszej ustawy. Zmiany te dotyczą podmiotowego ukształtowania postępowania prowadzonego przez sąd opiekuńczy w przedmiocie przyjęcia do szpitala psychiatrycznego osoby wymienionej w art. 22-24.

Z przepisu art. 25 ust. 1 u.o.z.p. wynika, że wszczęcie tego postępowania następuje po otrzymaniu przez sąd opiekuńczy zawiadomienia kierownika szpitala o przyjęciu do szpitala osoby chorej psychicznie, o którym mowa w art. 23 ust. 4 zdanie drugie u.o.z.p. Odnosi się to również do osoby, której dotychczasowe zachowanie wskazuje na to, że z powodu zaburzeń psychicznych zagraża

bezpośrednio swojemu życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób, a zachodzą wątpliwości, czy jest ona chora psychicznie, na podstawie odesłania do art. 23, przewidzianego w art. 24 ust. 3 u.o.z.p. Do rozpoznania sprawy może dojść także na wniosek tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego, jej małżonka, krewnych w linii prostej, rodzeństwa bądź osoby sprawującej nad nią faktyczną opiekę albo z urzędu (art. 25 ust. 2 u.o.z.p.). Przepis art. 25 u.o.z.p. określa wyczerpująco osoby, które zostały uprawnione do wystąpienia z wnioskiem o wszczęcie postępowania.

Krąg uczestników postępowania wyznacza enumeratywnie art. 46 ust. 1 i 4 u.o.z.p. Należą do tego grona oprócz wnioskodawcy, osoba chora psychicznie, która ma być przyjęta lub wypisana ze szpitala psychiatrycznego, osoba wskazana w art. 24 oraz jej przedstawiciel ustawowy. W miarę potrzeby sąd zawiadamia o rozprawie małżonka osoby, której postępowanie dotyczy, oraz osobę sprawującą nad nią faktyczną opiekę; mogą oni wziąć udział w każdym stanie sprawy i wtedy stają się uczestnikami. Zgodnie z art. 46 ust. 4 u.o.z.p., sąd zawiadamia prokuratora o potrzebie wzięcia udziału w postępowaniu, jeżeli uzna to za konieczne.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęty został pogląd (por. postanowienia z dnia 16 marca 2012 r., IV CSK 373/11 i z dnia 14 listopada 2014 r., I CSK 653/14, niepublikowane), że zawiadomienie sądu opiekuńczego przez kierownika szpitala psychiatrycznego, przewidziane w art. 23 ust. 4 i art. 25 ust. 1 u.o.z.p. nie jest wnioskiem, o którym mowa w art. 25 ust. 2 u.o.z.p., ani w art. 506 k.p.c. Nałożenie na kierownika szpitala psychiatrycznego obowiązku zawiadomienia sądu opiekuńczego o przyjęciu do szpitala osoby chorej psychicznie lub wskazanej w art. 24 ust. 1 bez jej zgody, określonego w art. 23 ust. 4 u.o.z.p., stanowi jedynie uściślenie i uszczegółowienie ogólnego obowiązku zawiadamiania tego sądu o zdarzeniu uzasadniającym wszczęcie z urzędu postępowania opiekuńczego, który dotyczy każdego, zgodnie z art. 572 § 1 k.p.c., a w szczególności zakładów zajmujących się opieką nad osobami psychicznie chorymi (art. 572 § 2 k.p.c.). Pogląd ten podziela Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejsze zażalenie.

Skierowanie zatem przez szpital psychiatryczny zawiadomienia, które stanowi podstawę wszczęcia przez sąd opiekuńczy postępowania (art. 25 ust. 1 u.o.z.p.), nie przyznaje mu uprawnienia do udziału w tym postępowaniu w charakterze uczestnika. Oznacza to, że analizowane przepisy nie przewidują udziału w postępowaniu sądu opiekuńczego szpitala psychiatrycznego, który przyjął osobę chorą psychicznie albo wskazaną w art. 24 ust. 1 bez jej zgody.

Nie zasługiwał na podzielenie zarzut naruszenia zaskarżonym postanowieniem art. 46 u.o.z.p. Wykładnia gramatyczna, celowościowa i systemowa prowadzą do wniosku, że krąg uczestników postępowania został ściśle określony i w tym zakresie wyłączone zostało stosowanie art. 510 § 1 k.p.c. Uprawnienie do uczestniczenia w postępowaniu ma swoje źródło w ustawie, w odniesieniu do osób wymienionych w art. 46 ust. 1 zdanie pierwsze, których udział jest konieczny; w uznaniu przez sąd, że w okolicznościach konkretnej sprawy potrzebny będzie udział osób wskazanych w zdaniu drugim tego przepisu, zaliczanych do grona najbliższych osobie przyjętej do szpitala psychiatrycznego bez swojej zgody; ponadto prokurator może uznać swój udział w sprawie za wskazany, gdy sąd, stwierdzając taką potrzebę, zawiadomi go o prowadzonym postępowaniu. Takie ukształtowanie kręgu uczestników wynika z jednoznacznie określonej w preambule ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, jej art. 2 ust. 2 oraz przepisów szczególnych, intencji ustawodawcy zagwarantowania osobom z zaburzeniami psychicznymi ochrony ich praw oraz poszanowania sfery ich wolności i godności osobistej. W toku postępowania uregulowanego w art. 25 u.o.z.p. przedmiotem rozważania jest interes osoby przyjętej do szpitala i on określa tak skład uczestników, jak i kognicję sądu. Nie ma podstaw do uznania za wskazane uczestnictwa szpitala psychiatrycznego. Wbrew zastrzeżeniom skarżącego również art. 27 u.o.z.p., przewidujący zawiadomienie przez sąd szpitala o treści wydanego postanowienia, przemawia za swoistością podmiotowego ukształtowania postępowania sądu opiekuńczego.

Na akceptację zasługuje stanowisko Sądu Okręgowego, że szczególne uregulowania ustawy o ochronie zdrowia psychicznego wyłączyły stosowanie art. 510 § 1 k.p.c., a zainteresowanie wynikiem postępowania ograniczone zostało do ochrony praw i poszanowania godności osoby przyjętej do szpitala. Nie dotyczy

natomiast interesu szpitala psychiatrycznego, w odniesieniu do kwestii ewentualnych roszczeń odszkodowawczych ze strony osoby przyjętej do szpitala.

Przedmiotem wstępnego badania skargi o wznowienie postępowania na posiedzeniu niejawnym jest stwierdzenie jej dopuszczalności (art. 410 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.). Brak interesu prawnego podmiotu, który nie był uczestnikiem postępowania, z uwagi na nieposiadanie przymiotu zainteresowanego (art. 524 § 2 k.p.c.), wskazuje na niedopuszczalność skargi o wznowienie postępowania.

Z powyższych względów pozbawione uzasadnionych podstaw zażalenie podlegało oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 i art. 13 § 2 k.p.c.